

Heilsumálaráðið

Dagfesting: 03.01.2022
Mál nr.: 21/18535-18
Málsviðgjørt: BL/kg
Ummælistíð: - januar 2022
Eftirkannað: Lógartænastan dagfestir

Uppskot til

Løgtingslóg

um

Fólkaheilsustýrið

§ 1. Fólkaheilsustýrið verður sett á stovn sum sjálvstøðugur stovnur undir landsstýrismanninum í heilsumálum.

Uppgávur

§ 2. Fólkaheilsustýrið hevur til uppgávu, at:

- 1) Gera tilmæli til politiska myndugleikan um ráðlegging innan heilsuverkið.
- 2) Ráðgeva myndugleikum og stovnum í heilsufakligum spurningum.
- 3) Hava um hendi fólkaheilsuarbeiði, upplýsing, tiltøk innan fólkaheilsu sum heild, umsita og styrkja heilsufremjandi og fyribyrkjandi partin av arbeiðinum við fólkaheilsu.
- 4) Umsita tær uppgávur, ið eru lagdar til Ílegusavnið sambært løgtingslóg um gransking í mannaílegum.

- 5) Veita borgarum og almenninginum kunning um heilsufaklig viðurskifti.
- 6) Tilevna vegleiðingar til heilsulóggávu,
- 7) Umsita tilbúgvina í heilsuverkinum.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin tekur avgerð um, nær uppgávarnar í stk. 1 verða lagdar til Fólkaheilsustýrið og kann harumframt áseta í kunngerð, at aðrar uppgávur verða lagdar til Fólkaheilsustýrið at umsita.

Stk. 3. Landsstýrismaðurin kann áseta nærri reglur um Fólkaheilsustýrið.

Hagtøl og skráir

§ 3. Fyri at fáa grundarlag til at ráðgeva politiska myndugleikanum í heilsumálum, sum nevnt í § 1, skal Fólkaheilsustýrið:

- 1) Gera, skipa og menna hagtøl á heilsuøkinum,
- 2) Gera heilsufrágreiðingar, lýsingar og greiningar á heilsuøkinum, og

3) Skipa, umsitá og menna heilsuskráir.

Stk. 2. Landsstýrismaðurin kann áseta nærri reglur um hagtøl, heilsufrágreiðingar, lýsingar, greiningar og heilsuskráir.

Granskingargrunndað myndugleikatænasta

§ 4. Fólkaheilsustýrið kann útvega sær hjálp frá heilsugranskarum og serfrøðingum annars fyri at veita politiska myndugleikanum ráðgeving sambært hesi lóg.

Stk. 2. Heilsumálaráðið og Fólkaheilsustýrið gera avtalu um granskingargrunndaða myndugleikatænastu, sambært stk. 1.

Gildiskoma

§ 5. Henda lógtingslóg kemur í gildi 1. juli 2022.

Stk. 2. Samstundis fer úr gildi: Løgtinglóg nr. 56 frá 10. mai 2000 um Fólkaheilsuráð, við seinni broytingum.

Stk. 3. Í § 7, stk. 2 í lógtingslóg nr. 23/1998 um barna- og ungdómstannrøkt, verður “Landsstýrismaðurin í heilsumálum”, broytt til: “Fólkaheilsustýrið”.

Stk. 4. Í § 9, stk. 5 í lógtingslóg nr. 49 frá 14. mai 2013 um eftirløn og í §§ 9, 10 og 11 í kunngerð um læknakanning av kavaram og í §§ 6, 10 og 12 í kunngerð um læknakanning av sjófólki verður “Deildin fyri arbeiðs- og almannaheilsu” broytt til: “Sjúkrahúsverkið”.

Kapittul 1. Almennar viðmerkingar

1.1. Orsakir til uppskotið

Í londunum kring Føroyar er heilsuøkið skipað við einum stjórnarráði, ið hevur yvirskipaðu leiðsluna á økinum, herundir orða lógaruppskot, gera fíggjarlóg v.m. Undir stjórnarráðnum eru eitt ella fleiri stýri, ið hava fakligar og rakstrarligar uppgávur, sum millum annað veita ráðgeving, gera vegleiðingar, hava eftirlit o.a. Stýrini veita tænar til bæði politisku leiðsluna í heilsuverkinum og primera og sekundera geiran í heilsuverkinum.

Í Føroyum er tað landsstýrisfólkið og Heilsumálaráðið, ið hava ovastu leiðsluna á heilsuøkinum. Men tað er einki sjálvstøðugt stýri við heilsufakligum myndugleikauppgávum undir stjórnarráðnum, men hóast hetta røkja nakrir stovnar ávísar myndugleikauppgávur á heilsuøkinum, og verður hetta gjørt sum partur av teirra virkisøki annars. Orsøkin til, at einki sjálvstøðugt stýri er undir Heilsumálaráðnum, er partvíst, at heilsuøkið ikki er fult yvirtikið sum føroyskt málsøki. Tað eru donsku Styrelsen for Patientsikkerhed, Sundhedsstyrelsen, Styrelsen for Patientklager og Sundhedsdatastyrelsen, sum røkja hesar uppgávur fyri bæði Danmark og Føroyar.

Tørvur er á, at tað verður skipað eitt Fólkaheilsustýri, ið savnar yvirskipaðu heilsufakligu uppgáurnar í Føroyum í einum stýri. Einum Fólkaheilsustýri, sum við hollum kunnleika til føroysk heilsuviðurskifti og samfelagsviðurskifti sum heild, kann loysa eina røð av heilsufakligum uppgávum. Hollur kunnleiki til, hvussu alt heilsuverkið starvar, er ein fortreyt fyri, at eitt Fólkaheilsustýri kann røkja sínar uppgávur. Hetta er eisini í samsvari við orðingar í samgonguskjalinum:

„Heilsuverkið skal virka sum ein eind við sjúklinginum í miðdeplinum. [...] Fyri at veita heilsutænastur á hægsta stigi er umráðandi, at heilsufakligu stavsfolkini hava góðar umstøður. [...] neyðugt er at stuðla einum mennandi fakligum umhvørvi innan heilsuverkið [...] Heilsuverkið skal í størri mun vera við í fyribyrkjandi arbeiði, m.a. við at leggja dent á fólkaheilsutiltøk og kunning. Dentur eigur at verða lagdur á rørslu, heilsugóðan kost o.a.“

Politisk avgerð er tikin um, at Landslæknaembætið ikki verður partur av arbeiðinum at skipa Fólkaheilsustýrið. Landslæknaembætið er danskt málsøki. Undir føroyskum málsræði eru tó umsiting og lóggáva innan Sjúkrahúsverkið, Deildina fyri Arbeiðs- og Almannaheilsu, kommunulæknaskipanina, Heilsutrygd, Gigni, barna- og ungdómstannrøktina, Apoteksverkið, Ílegusavnið, Fólkaheilsuráðið og heilsutilbúgving. Undir coronakreppuni var tørvur á at skipa eitt heilsufakligt ráðgevaratoymi í Heilsumálaráðnum, sum virkaði í tøttum samstarvi við landslæknan. Uppgávarnar hjá ráðgevaratoyminum vóru m.a. at stuðla undir smittuverjarbeiðinum herundir at skipa og fylgja gongdini viðvíkjandi sóttarhaldsviðurskiftum og yvirskipa ráðgeving svarandi til COVID-19 m.a. í sambandi við coronalinjuna og kunning til almenningin.

Neyðugt er at menna ein heilsufakligan myndugleika í Føroyum, sum kann hava á leið somu heimildir, sum tey heilsufakligu stýri, ið eru skipað undir stjórnarráðnum í hinum Norðanlondunum. Av tí, at Føroyar er eitt land við umleið 50.000 íbúgvum, er skilabest at gagnnýta teir fyrimunir, ið eru við at vera eitt lítið land og samskipa tær heimildir, sum liggja hjá omanfyristandandi stovnum og ráði í eitt stýri. Harumframt eru tað ein røð av uppgávum, sum ikki verða røktar í dag. Hesar uppgávarnar eiga eisini at verða lagdar til hetta stýrið, sum tá verður eitt veruligt stýri: eitt føroyskt Fólkaheilsustýri. Á hendan hátt ber eisini til at styrkja yrkisførið innan heilsuøkið, sum í dag er spjatt á fleiri ymiskar stovnar.

1.2. Galdandi lóggáva

Eingin lóggáva er galdandi um Fólkaheilsustýrið. Lógarásetingar eru tó um Fólkaheilsuráð í løgtingslóg nr. 56 frá 10. mai 2000, um Deildina fyri Arbeiðs- og Almannaheilsu í løgtingslóg nr. 64 frá 17. mai 2005 um sjúkrahúsverkið, um Ílegusavnið í løgtingslóg nr. 62 frá 17. mai 2005 um gransking í mannaílegum, um Apoteksverkið í løgtingslóg nr. 104 frá 5. september 1988 um apoteksverkið og heilivág, í løgtingslóg nr. 53/2019 um virksesemi á stovnum, ið veita rúsviðgerð og í løgtingslóg nr. 23/1998 um barna- og ungdómstannrøkt.

Ásetingar í hesum lóggávum verða strikaðar, tá ið løgtingslóg um Fólkaheilsustýrið verður sett í gildi.

1.3. Endamálið við uppskotinum

Endamálið við lógaruppskotinum er at skipa eitt Fólkaheilsustýrið, sum skal gera tilmæli um ráðlegging innan heilsuverkið, veita heilsufakliga ráðgeving, hava um hendi fólkaheilsuarbeiðið, herundir heilsufremjan og fyribyrjing, heilsutilbúgving, umsita tær uppgávar, ið eru lagdar til Ílegusavnið v.m. Fyri at røkka hesum endamálið fær Fólkaheilsustýrið harumframt til uppgávu at byggja upp og umsita heilsuskráir og fáa til vega hagtøl á heilsuøkinum, sum er grundarlagið undir teirri heilsufakligu ráðgeving v.m., sum Fólkaheilsustýrið fer at veita.

Skotið verður upp, at grundarlagið undir virkseminum hjá Fólkaheilsustýrinum verður allýsingin hjá Heimsheilsustovninum: WHO ella World Health Organization. Allýsingin av hugtakinum “heilsa” í “Constitution of the World Health Organization” er hendan:

“Health is a state of complete physical, mental and social well-being, and not merely the absence of disease or infirmity.”

Umsett til føroyskt ljóðar hetta áleið soleiðis: Heilsa er ein støða við fullkomnari likamligari, sálarligari og sosialari vælferð, og ikki bert frávera av sjúku ella heilsubreki.

1.4. Samandráttur av nýskipanini við uppskotinum

Tørvur er á at stovnseta eitt Fólkaheilsustýrið, sum við hollum kunnleika til føroysk heilsuviðurskifti og samfelagsviðurskifti, kann veita eina røð av heilsufakligum uppgávum. Herundir hava um hendi heilsufakligar og rakstrarligar uppgávur, veita granskingargrunndaða, heilsufakliga ráðgeving; menna, viðgera og skipa hagtøl og skráir á økinum. Við at savna hesar førleikar í Føroyum á einum stað, ber til at styrkja um yrkisførið á heilsuøkinum, sum í dag er spjatt á fleiri ymiskar stovnar. Skotið verður upp, at stovnseta eitt Fólkaheilsustýrið, sum eitt sjálvstøðugt stýri undir Heilsuáráðnum.

Við støði í ynskinum hjá landsstýrismanninum um at skipa ein heilsumyndugleika í Føroyum, eitt Fólkaheilsustýrið, arbeiðssetninginum, sum landsstýrismaðurin hevur fingið undirtøku fyri á landsstýrisfundi, verður skotið upp, at innihaldið í Fólkaheilsustýrinum verður niðanfyrirstandi:

- **Heilsuhugtakið.** WHO allýsir hugtakið “heilsa” soleiðis: “Health is a state of complete physical, mental and social well-being, and not merely the absence of disease or infirmity.” Umsett til føroyskt, ljóðar hugtakið áleið soleiðis: Heilsa er ein støða við fullkomnari likamligari, sálarligari og sosialari vælferð, og ikki bert frávera av sjúku ella heilsubreki.

Skotið verður upp, at komandi Fólkaheilsustýrið í sínum arbeiði heldur seg til WHO allýsingina um heilsu.

- **Gera tilmælir til politiska myndugleikan um ráðlegging innan heilsuverkið.** Ein týðningarmikil uppgáva hjá Fólkaheilsustýrinum er at gera tilmæli til politiska myndugleikan um ráðlegging innan heilsuverkið. Hetta kann t.d. vera tilmæli um, hvørji og hvussu nógv starvsfólk skulu vera innan heilsuverkið, og hvussu hesi kunnu fáast til føroyska heilsuverkið. Um politiski myndugleikin hevur tørv á tí, eiga metingar eisini at verða gjørdar um, hvørjar viðgerðir skulu raðfestast í føroyska heilsuverkinum; hvørjar viðgerðir tørvur er á, og hvørjar viðgerðir hava jaligt úrslit á sjúklingin v.m. Til dømis kann Fólkaheilsustýrið kanna, hvørjar viðgerðir hava jaligt úrslit fyri sjúklingin í øðrum londum, so hetta kann verða tikið við í avgerðir um, hvørjar viðgerðir skulu veitast í Føroyum. Talan kann bæði vera um stuttíðarmetingar og langtíðarmetingar.

Skotið verður upp, at Fólkaheilsustýrið ger tilmæli til politiska myndugleikan um ráðlegging innan heilsuverkið.

- **Hava um hendi fólkaheilsu­arbeiðið, heilsufremjan og fyrirbyrging.** Tað vil siga, fólkaheilsu­arbeiðið, upplýsing og tiltøk innan fólkaheilsu sum heild og styrkja heilsufremjandi og fyrirbyrgjandi partin av arbeiðinum við fólkaheilsu. Fólkaheilsustýrið eigur at arbeiða við vísindaliga grundaðum tiltøkum, hvørs endamál er at virka fyri at betra um fólkaheilsuna og virka fyri at fyrirbyrgja sálarligar, somatiskar sjúkur og ílegusjúkur og skaðar við miðvís­um átøkum tvørtur um tæ­nastur, geirar og fyrisitingarløg. Hesi tiltøk eiga eisini regluliga at verða eftir­mett. Hetta kann stýrið gera við støði í uppgávuni sum fak- og myndugleikastovnur, ið m.a. merkir, at stýrið skal vera heilsufakligur ráðgevi, og at seta í verk heilsupolitikkin hjá landsstýrinum. Politiskt ynski er um at uppraðfesta fólkaheilsu­arbeiðið sum heild, við tí endamáli at fremja fólkaheilsu og fyrirbyrgja lívsstílsjúkum.

Skotið verður upp, at Fólkaheilsustýrið skal hava um hendi fólkaheilsu­arbeiðið, upplýsing og tiltøk innan fólkaheilsu sum heild og styrkja heilsufremjandi og fyrirbyrgjandi partin av arbeiðinum við fólkaheilsu. Herundir er eisini, saman við Heilsu­málaráðnum og øðrum þørtum, at leggja til rættis og regluliga eftirmeta eina heildarætlan fyri heilsufremjan og fyrirbyrging fyri allar Føroyar. Skotið verður upp, at fólkaheilsu­økið verður styrkt komandi árin.

- **Umsita tær uppgávur, ið eru lagdar til Ílegusavnið.** Hetta sambært lögtingslóg nr. 62 frá 17. mai 2005 um gransking í mannaílegum, sum broytt við kunngerð nr. 12 frá 31. mars 2008 (Ílegulógin).
- **Veita heilsufakliga ráðgeving.** Hetta er heilsufaklig ráðgeving svarandi til bæði føroyska og danska lóggávu. Stórir partur av heilsulóggávuni er føroysk. Hetta er heilsutrygdarlógin, sjúkrahúsverkslógin, ílegulógin, kommunulækna­lógin, lóg um fyrirbyrgjandi heilsutæ­nastur til børn og ung, apoteksverkslógin v.m. Heilsufaklig ráðgeving er í hesum sambandi veitt Heilsutrygd, kommunulæknum, heilsufrøðingum, sjúkrahúsverkinum og apoteksverkinum. Hin parturin av heilsulóggávuni er danskur, herundir koma t.d. Sundhedsloven, autorisationsloven, lov om klage- og erstatningsadgang, psykiatriloven, lov om smitsomme sygdomme v.m. Sambært sundhedsloven kunnu føroyskir myndugleikar fáa ráðgeving um reinføris-, umhvørvis- og sosialmedisinsk viðurskifti. Landslæknin fylgir heilsuviðurskiftunum og heldur seg støðugt kunnaðan um verandi fakligu vitanina á heilsu­økinum. Landslæknin kannar almenningin, tá ið serlig heilsulig viðurskifti gera tað neyðugt. Mett verður, at tað ikki er nakað til hindurs fyri, at bæði Landslæknin og Fólkaheilsustýrið veita heilsufakliga ráðgeving, tí fleiri ymiskir stovnar í Føroyum veita longu heilsufakliga ráðgeving. Í løtuni veita Landslæknin, Fólkaheilsuráðið, Deildin fyri Arbeiðs- og Almannaheilsu, Heilsutrygd og Ílegusavnið heilsufakliga ráðgeving. Í coronu-tíðini hevur Heilsu­málaráðið eisini veitt heilsufakliga ráðgeving, tá spurningar eru svaraðir á coronulinjunum og umvegis coronuráðgevingina, ið er staðsett undir Arbeiðseftirlitinum. Áheitanir viðvíkjandi lógarbundnum uppgávum, sum Landslæknin varðar av, eiga at verða vístar til Landslæknan. Hetta er galdandi viðvíkjandi m.a. áheitanum um smittandi sjúkur, áheitanir um eftirlit og rættarmedisin. Tætt samstarv eigur at vera ímillum Landslæknan og Fólkaheilsustýrið um heilsufakligu ráðgevingina.

Uppgávan við heilsufakligari ráðgeving krevur, at tey, ið koma at starvast í Fólkaheilsustýrinum eru vælskikkað og hava viðkomandi fakligar førleikar umframt royndir. Hetta krevst, fyri at Fólkaheilsustýrið kann fáa tað tyngd og virðing, ið Fólkaheilsustýrið eigur at hava. Umframt at hava røttu starvsfólkini, eigur Fólkaheilsustýrið harumframt at hava tætt samstarv við Landslæknan og tætt samstarv við heilsufakligar myndugleikar í hinum Norðanlondunum, so Fólkaheilsustýrið kann menna sínar førleikar at veita heilsufakliga ráðgeving til myndugleikar, stovnar o.o. í Føroyum.

Skotið verður upp, at Fólkaheilsustýrið veitir heilsufakliga ráðgeving til landsstýrið, kommunur, primera og sekundera heilsugeiran. Hendan ráðgeving eigur at vera gjørd í tøttum samstarvi við Landslæknan.

- ***Tilvna heilsufakligar vegleiðingar.*** Arbeitt verður støðugt við at dagføra og bóta um lógarverkið á heilsuøkinum. Løgtingslógir, lógarbroytingar og kunngerðir verða tilevnaðar í samstarvi við føroyskar myndugleikar o.o., ímeðan danskar lógir og kunngerðir verða dagfórdar í samstarvi við Sundhedsministeriet. Av tí, at lógarverkið er stórt, er orka bert til at dagføra lógir og kunngerðir á heilsuøkinum. Heilsumálaráðið hevur ikki orku til at tilevna vegleiðingar til føroyska og danska lógarverkið. Í hinum Norðurlondunum er tað heldur ikki vanligt, at tað er sjálvt stjórnarráðið, ið ger vegleiðingar. Hendan uppgáva liggur oftast hjá undirliggjandi heilsufakligum myndugleika. Í Danmark liggur henda uppgáva í høvuðsheitum hjá Sundhedsstyrelsen og Styrelsen for Patientsikkerhed.

Ein ørgrynna av donskum vegleiðingum er galdandi á heilsuøkinum í Danmark. Fyri at hesar vegleiðingar kunnu setast í gildi fyri Føroyar, er neyðugt, at vegleiðingarnar verða lagaðar til føroysk viðurskifti. Hetta er til dømis, at tær ásetingar, sum eru yvirtikin málsøki, verða strikaðar úr vegleiðingunum; at ásetingar, ið ikki hóska til føroysk viðurskifti, somuleiðis verða strikaðar, og at danskir myndugleikar verða broyttir til føroyskar myndugleikar.

Skotið verður upp, at Fólkaheilsustýrið fær til uppgávu, saman við føroyskum myndugleikum, at tilevna vegleiðingar til føroyska heilsulóggávu. Mælt verður eisini til, at Fólkaheilsustýrið fær til uppgávu, í samstarvi við Landslæknan, at tillaga vegleiðingar til donsku heilsulóggávuna í Føroyum til føroysk viðurskifti, so hesar vegleiðingar kunnu setast í gildi fyri Føroyar.

- ***Kunning til borgarar og almenningin.*** Skotið verður upp, at Fólkaheilsustýrið fær til uppgávu at kunna borgarar og almenning um heilsufaklig viðurskifti. Harumframt verður mælt til, at ein talgildur heilsuportalur við tíðini verður mentur, har føroyingar fáa kunning um heilsuviðurskifti sum heild og fáa atgongd til sínar egnu heilsuupplýsingar talgilt. Hetta við tí endamáli, at heilsuupplýsingar verða lættari atkomuligar hjá borgaranum, og borgarin fær størri innlit í síni heilsuviðurskifti. Skotið verður upp, at hesin heilsuportalur verður staðsettur í Sjúkrahúsverkinum ella Fólkaheilsustýrinum.

- **Umboða Føroyar í altjóða og norðurlenskum heilsufakligum samstarvi.** Bæði undir Norðurlenska Ráðharraráðnum og WHO eru ein røð av heilsufakligum samstørvum, sum Føroyar hava móguleika at luttaka í. Føroyar luttaka í norðurlenska samstarvinum á hagtalsøkinum og innan heilsutilbúgving. Luttøka í norðurlenskum og altjóða heilsufakligum samstørvum er týðningarmikil fyri Føroyar. Við at luttaka í slíkum samstørvum, ber bæði til at fáa vitan um tey mál, sum onnur arbeiða við, knýta virðismikil sambond og til ber, at Føroyar kunna onnur um heilsustøðu føroyinga og um viðurskifti á heilsuøkinum. Hendan vitan kann verða nýtt til at menna heilsuøkið í Føroyum og til at veita ráðgeving innan økið í Føroyum.

Skotið verður upp, at Fólkaheilsustýrið luttekur í altjóða og norðurlenskum samstarvi innan heilsufakliga økið.

- **Umsita heilsutilbúgvingina.** Heilsutilbúgvingin verður sett í gongd í sambandi við vanlukkur, álvarsamar smittusjúkur, yvirgangsatsóknir v.m. Heilsuverkið hevur, sambært sjúkrahúslógini, skyldu til at veita hjálp og sjúkraflutningstænastu til persónar, ið bráðliga hava tørv á hesum, vegna óhapp ella bráðliga íkomnari sjúku v.m. Í samsvari við Tilbúgvingarætlan Føroya frá 2003, hevur verið arbeiðt við at skipa eina tilbúgving uttanfyri sjúkrahúsverkið. Uppgávan at gera yvirskipaðar tilbúgvingarætlanir á heilsuøkinum og at skipa tilbúgvingina uttanfyri Sjúkrahúsverkið, hevur higartil ligið hjá Heilsumálaráðnum. Heilsumálaráðið hevur røkt hesa uppgávuna eftir avtalu og í samstarvi við uttanhýsis veitarar. Føroyar luttaka eisini í norðurlenskum samstarvi innan heilsutilbúgving. Arbeiðið fer fram í sokallaða Svalbardbólkinum.

Skotið verður upp, at heilsutilbúgvingin og játtanin á fíggjarlógini til tilbúgvingina verður flutt til Fólkaheilsustýrið at umsita.

- **Dygdarmenna føroyska heilsuverkið.** Sjúkrahúsverkið arbeiðir støðugt við at dygdarmenna tey trý sjúkrahúsini. Samstarvið og arbeiðið ímillum tey trý sjúkrahúsini gongur sera væl, og mettt verður, at hetta er eitt arbeiði, ið eigur at liggja í Sjúkrahúsverkinum. Størsti parturin av dygdarmenningini av heilsuverkinum gongur fyri seg í Sjúkrahúsverkinum, og mettt verður, at tað ikki er ráðiligt at flyta hetta til Fólkaheilsustýrið. Hóast hetta, verður mettt, at tørvur er á, at yvirskipaðar ætlanir um dygdarmenning av øllum heilsuverkinum eiga at vera ein uppgáva hjá Fólkaheilsustýrinum.

Skotið verður upp, at Fólkaheilsustýrið fær til uppgávu at tilevna yvirskipaðar ætlanir til politiska myndugleikan um dygdarmenning innan heilsuverkið sum heild.

- **Greiningar og frágreiðingar.** Skotið verður upp, at Fólkaheilsustýrið fær til uppgávu at gera greiningar og heilsufrágreiðingar, herundir m.a. at gera eina árliga heilsulýsing um heilsustøðu føroyinga, umframt javnan at gera heilsufrágreiðingar innan serstøk økir, t.d. um serstakar sjúkur.

Sum frálíður kunnu aðrar uppgávur verða lagdar til Fólkaheilsustýrið.

Grundarlag undir arbeiðinum hjá Fólkaheilsustýrinum

Eitt munadygt fólkaheilsu­arbeiði má byggja á eitt vísindaligt støði. Eitt sterkari fakligt kjølfesti í fólkaheilsu­arbeiðinum kann hava við sær betri úrslit og skilabetri orkunýtslu. Staðfestast kann, at tað finst ikki nóg neyv og skipað vitan um fólkaheilsuna hjá føroyingum sum heild. Tað er tí neyðugt at fáa til vega vitan um, hvussu heilsustøðan hjá føroyingum er og lýsa gongdina á økinum. Henda vitan skal brúkast sum grundarlag undir teimum heilsupolitisku avgerðum, sum fara at verða tiknar, og er somuleiðis fyrirtreytin fyri at kunna málrætta tiltøkini fólkaheilsuni at frama.

Fyri at kunna røkja omanfyristandandi uppgávur, er neyðugt, at Fólkaheilsustýrið mennir og skipar neyðugar føroyskar heilsuskráir og hagtøl og ikki minst, at arbeiðið hjá Fólkaheilsustýrinum er granskingargrunað. Ætlanin er, at Fólkaheilsustýrið skal standa fyri at skipa, viðgera og menna heilsuskráir og hagtøl, umframt veita granskingargrunaða myndugleikatænastu. Niðanfyrir er ein samandráttur av hesum tilmælum.

Hagtøl. Ein fortreyt fyri at kunna fáa vitan um gongdina á fólkaheilsu­økinum er, at góð og álftandi hagtøl eru til taks. Ásannast má, at stórt trot er á hagtølum í Føroyum, tá tað snýr seg um heilsuviðurskifti og um viðurskifti, ið ávirka heilsuna. Hetta hevur við sær ta óhepnu avleiðing, at tað finst ikki nóg góð vitan um fólkaheilsustøðu føroyinga sum heild. Tann vitanin, sum fæst til vega, er ofta spjødd og óskipað. Av somu orsök, verða donsk hagtøl ofta nýtt, tá støðan í Føroyum verður viðgjörd. Men av tí, at støðan í Føroyum og Danmark á mongum økjum er ymisk, kann tað geva eina misvísandi mynd av støðuni í Føroyum, um donsku hagtølini verða brúkt. Tørvur er tí á at fáa føroysk hagtøl.

Skotið verður upp, at Fólkaheilsustýrið fær til uppgávu at skipa hagtøl á heilsu­økinum, gera lýsingar og greiningar av heilsustøðuni hjá íbúgvum í Føroyum; at gera, viðgera og menna hagtøl innan heilsu­økið. Mælt verður samstundis til, at menningin av hagtølum, ið fer fram innan Sjúkrahúsverkið, heldur fram óbroytt.

Heilsuskráir. Um Fólkaheilsustýrið skal gera tilmælir til politiska myndugleikan um ráðlegging innan heilsuverkið; veita heilsufakliga ráðgeving; hava um hendi fólkaheilsu­arbeiði; hava uppgávarnar hjá Ílegusavninum um hendi; gera vegleiðingar til heilsuverkið; veita kunning til borgarar og almenning v.m, er neyðugt, at tær yvirskipaðu skráirnar í Føroyum verða staðsettar í Fólkaheilsustýrinum. Í kapitli 5 eru tær heilsuskráir lýstar, ið eru í Føroyum í løtuni. Mett verður, at tað ikki tænar endamálinum, at allar hesar heilsuskráir verða fluttar til Fólkaheilsustýrið. Heldur verður met, at arbeitt eigur at verða fram ímóti, at yvirskipaðar skráir verða staðsettar í Fólkaheilsustýrinum.

Í hesum sambandi verður mælt til, at ein nýggj Landssjúklingaskrá verður bygd upp og staðsett í Fólkaheilsustýrinum. Hugsað verður her um eina skrá, líknandi danska “Landspatientregisteret”. Í skránni eru neyvar, skipaðar upplýsingar úr sjúklingajournalum um allar danir, herundir diagnosur, aktiónsdiagnosur, hjádiagnosur, kanningar, skurðviðgerðir og føðingar hjá øllum dønum. Við støði í Landssjúklingaskránni, kann Fólkaheilsustýrið gera tilmælir til politiska myndugleikan um ráðlegging innan heilsuverkið, veita heilsufakliga ráðgeving v.m. Slík skrá er eisini neyðug til tess, at granskarar í Føroyum kunnu hava eitt haldgott undirstøðukervi at granska í.

Skotið verður upp, at Fólkaheilsustýrið fær til uppgávu at uppbyggja og menna eina Landssjúklingaskrá, og at upplýsingar í hesi skrá verða fingnar til vega úr teimum skráum, ið longu eru í Føroyum, umframt úr danska: “Landspatientregisteret”.

Í Diagnosuskránni á Ílegusavninum verða goymdar upplýsingar um tær diagnosur og aðrar heilsuupplýsingar, ið verða latnar til verkætlanir innan ílegugransking. Diagnosuskráin er ein skrá við diagnosum hjá føroyingum kring alt landið. Í Ættarbandsskránni á Ílegusavninum verða goymdar upplýsingar um ættarbond. Hendan skráin er somuleiðis ein landsumfatandi skrá um ættarbond hjá føroyingum. Mett verður, at hesar skráir hóska væl til uppgávnar hjá Fólkaheilsustýrinum at menna hagtøl og Landssjúklingaskrá. Mett verður tí, at hesar skráir eiga at liggja í Fólkaheilsustýrinum. Møguliga kann diagnosuskráin við tíðini mennast til eina Landssjúklingaskrá. Vevnaðarskráin er biobankin hjá Ílegusavninum. Mett verður, at av tí, at tær triggjar skráirnar hjá Ílegusavninum hanga neyvt saman, og talan er um yvirskipaðar skráir, eiga allar triggjar skráirnar at verða fluttar til Fólkaheilsustýrið.

Skotið verður upp, at Ílegusavnið við sínum skráum: Diagnosuskráin, Ættarbandsskráin og Vevnaðarskráin, verða fluttar til Fólkaheilsustýrið at umsita. Skotið verður upp, at tann parturin av FarGen verkætlanini, sum inniber gransking, verður staðsettur í tí heilsugranskingareindini, ið verður skipað innan Sjúkrahúsverkið. Skotið verður upp, at sjálvt undirstøðukervið verður verandi í Vevnaðarskránni, sum verður staðsett undir Fólkaheilsustýrinum. Dáturnar í undirstøðukervinum kunnu síðani verða nýttar til at menna skipanina við persónlagaðum medisini fyri allar føroyingar.

Harumframt verður mælt til, at Krabbameinsskrásetingin innan Sjúkrahúsverkið verður flutt til Fólkaheilsustýrið at umsita. Eisini verður mælt til, at Fólkaheilsustýrið í samstarvi við Landslæknan, fær til vega avrit av verandi upplýsingum í dødsársagsregister, fødselsregister og register om smitsomme sygdomme, soleiðis at hesar upplýsingar verða goymdar í Fólkaheilsustýrinum. Hetta av teirri orsök, at talan er um yvirskipaðar heilsuskráir, ið fevna um upplýsingar um alt Føroya fólk. Skotið verður upp, at hesar skráir í Fólkaheilsustýrinum javnan verða dagfórdar við upplýsingum um deyðsorsøkir, føðing og smittandi sjúkur. Harumframt verður mælt til, at skjøtul verður settur á arbeiðið at fáa upplýsingar um føroyingar í øðrum skráum uttanlands og úr “Misdannelsesregisteret” til Føroya. Verður politisk støða tikin til at stovnseta føroyskar skráir viðvíkjandi: “Vævsanvendelsesregister”, “behandlingstestamenteregister” og skipan viðvíkjandi ótilætlaðum hendingum í heilsuverkinum, verður mælt til at staðseta hesar í Fólkaheilsustýrinum.

Skotið verður upp, at arbeiðið við heilsuskráum í Fólkaheilsustýrinum verður uppráðfest og styrkt komandi árin. Hetta fyri at Fólkaheilsustýrið kann fáa haldgott grundarlag til at veita heilsufakliga ráðgeving og gera tilmæli um ráðlegging innan heilsuverkið v.m.

Viðvíkjandi pappírjournalunum hjá Gigni og kommunulæknum, sum eru staðsettar í Heilsutrygd, verður mælt til, at arbeiði verður sett í verk at fáa tilfarið í hesum journalum skrásett talgilt, so upplýsingar frá hesum skráum kunnu verða skrásettar í Landssjúklingaskránni.

Heilsugransking

Um Fólkaheilsustýrið skal kunna gera tilmæli til politiska myndugleikan um ráðlegging innan heilsuøkið og veita heilsufakliga ráðgeving til politiska myndugleikan og heilsustarvsfólk, er neyðugt, at tey starvsfólk, ið starvast í Fólkaheilsustýrinum, eru vælskikkað og hava neyðugar fakligar førleikar umframt royndir innan heilsuøkið. Í arbeiðinum við ætlan um Fólkaheilsustýrið hevur verið ført fram, at tað alneyðugt fyri, um stovnurin kemur at virka ella ikki, at tey starvsfólk, ið starvast á stovninum hava stóra vitan og drúgvar royndir innan heilsuøkið.

Í Danmark verður heilsugransking, ið hevur til endamáls at ráðgeva politiska myndugleikanum, kallað: “forskningsbaseret myndighedsbetjening”. Sundhedsministeriet hevur gjørt avtalu við Statens Institut for Folkesundhed, sum inniber, at Statens Institut for Folkesundhed bindur seg til at granska og veita ráðgeving til politiska myndugleikan innan ávís økir á heilsuøkinum.

Skotið verður upp, at slík granskingargrunndað ráðgeving til politiska myndugleikan verður partur av virkseminum í Fólkaheilsustýrinum. Hetta soleiðis, at heilsugranskari í styttri tíðarskeið, granskar innan ávís økir, ið politiski myndugleikin hevur umbiðið. Skotið verður upp, at Heilsumálaráðið og Fólkaheilsustýrið gera avtalu um hesa granskingargrunndaðu myndugleikatænastu.

Ætlanin er tó ikki, at tann heilsugransking, sum í dag fer fram á Deildini fyri Arbeiðs- og Almannaheilsu, Sjúkrahúsverkinum, Ílegusavninum, Fólkaheilsuráðnum og Fróðskaparsetrinum, skal staðsetast í Fólkaheilsustýrinum. Um so var, varð talan um ein heilsugranskingarstovn og ikki ein myndugleikastovn, sum ætlanin er at stovnseta.

Arbeitt verður í staðin fram ímóti at staðseta heilsugranskingina í Føroyum samlað á einum stað innan Sjúkrahúsverkið, nær økinum, har Fólkaheilsustýrið verður staðsett. Hetta soleiðis, at Fólkaheilsustýrið og heilsugranskingin kunnu fáa ágóðan hvørt av øðrum. Miða verður samstundis ímóti, at Sjúkrahúsverkið verður góðkent sum universitetssjúkrahús, og at ein langtíðarættan fyri heilsugransking í Føroyum verður gjørd.

Ílegugransking

Tá ið heilsugransking verður umrødd, er neyðugt at skilja ímillum heilsugransking og ílegugransking. Heilsugransking er eitt breitt hugtak, ið fevnir um m.a. gransking í menniskjum, menniskjaligum kynskyknum, vevnaði ella líknandi. Heilsugransking fevnir sostatt eisini um ílegugransking, men ílegugransking fevnir bert um gransking í mannaílegum, sum er tengd at ættartræi. Av tí, at tað í hesari ættan verður mælt til, at Ílegusavnið verður skipað undir Fólkaheilsustýrinum, verður mett, at tað er neyðugt at hava eitt serstakt brot um ílegugransking.

Ein granskingarverkætlan innan ílegur skal, sum aðrar heilsugranskingarverkætlanir, hava góðkenning frá Vísindasiðseminevndini, umframt kunnað samtykki frá granskingarluttakara, áðrenn granskingarverkætlanin kann fara í gongd.

Harumframt skal ein granskingarverkætlan innan ílegur hava góðkenning frá Ílegusavninum, áðrenn granskingarverkætlanin kann fara í gongd. Hetta av tí, at talan er um sera viðkvæmar heilsuupplýsingar, ið hava tørv á serligari verju. Hetta inniber, at granskarin sendir umsókn til Ílegusavnið um loyvi at granska í upplýsingum í omanfyrinevndu skráum. Ílegusavnið viðger umsóknina og ger sáttmála við granskaran um gransking í upplýsing í skráunum hjá Ílegusavninum.

Skotið verður upp, at ílegugransking í Føroyum, herundir granskingarverkætlanirnar hjá FarGen, verða skipaðar í heilsugranskingareindini, ið verður skipað í sambandi við hetta arbeiðið, samstundis sum Fólkaheilsustýrið verður skipað.

Mælt verður til, at umsitingin av teimum trimum skráunum hjá Ílegusavninum: Vevnaðarskráin, Diagnosuskráin og Ættarbandsskráin, umframt sáttmálar við granskarar um nýtslu av upplýsingum og vevnaði í skráunum, verður skipað undir Fólkaheilsustýrinum.

Stovnseta eitt Fólkaheilsustýri

Ætlanin er, at Fólkaheilsustýrið skal fara til verka tann 1. juli 2022. Ein fortreyt fyri, at Fólkaheilsustýrið kann fara til verka tá er, at komið er á mál við at skipa praktisku viðurskiftini kring Fólkaheilsustýrið, so sum at seta stjóra og finna høllir.

Harumframt er ein fortreyt fyri, at Fólkaheilsustýrið kann fara til verka, at praktisku viðurskiftini viðvíkjandi heilsugranskingini, sum í dag fer fram á Deildini fyri Arbeiðs- og Almannaheilsu, Sjúkrahúsverkinum, Ílegusavninum, Fólkaheilsuráðnum og á Fróðskaparsetrinum, eru fingin upp á pláss, herundir umsiting og høllir. Limirnir í serfrøðingabólkinum hava greitt boðað frá, at fortreytin fyri, at tey taka undir við at Fólkaheilsustýrið verður sett á stovn er, at heilsugranskingin samstundis fær tryggjar karmar.

Øll, sum hava verið við í tilgongdini at orða Ætlanina fyri Fólkaheilsustýri eru á einum máli um, at heilsugranskingin í Føroyum er í stórari menning, og at tað er sera týðningarmikið, at heilsugranskingin ikki fer fyri bakka, tí hetta fer at fáa álvarsligar fylgjur fyri framtíðar heilsugransking í Føroyum. Skotið verður tí upp, at praktisku viðurskiftini kring Fólkaheilsustýrið og praktisku viðurskiftini kring heilsugranskingareindina koma uppá pláss samstundis.

Íverksetan og tíðarættan

Skotið verður upp, at Fólkaheilsustýrið verður skipað í fyra stigum. Tær uppgávur, sum verða lagdar til eitt stig halda fram undir teimum fylgjandi stígnum:

Stig 1: 1. juli 2022 – 31. desember 2023

Í hesum tíðarskeiðnum verður mælt til, at:

- Stovnseta Fólkaheilsustýrið
- Skráir
- Hagtøl
- Fólkaheilsuarbeði
- Tær uppgávur, ið eru lagdar til Ílegusavnið sambært ílegulógini
- Heilsufaklig ráðgeving
- Ráðlegging innan heilsuverkið

Stig 2: 1. januar 2024 – 31. desember 2025

Í hesum tíðarskeiðnum verður mælt til, at arbeiða við og menna:

- Kunning til borgarar og almenning
- Vegleiðingar
- Dygdarmenning yvirskipað
- Heilsugransking/granskingargrunndað myndugleikatænasta
- Heilsutilbúgving

Stig 3: 1. januar 2026 – 31. desember 2027

Í hesum tíðarskeiðnum og frameftir verður mælt til, at arbeiða við og menna:

- Eftirmetingar
- Góðkenningar
- Eftirlit
- Dygdarmenning yvirskipað
- Lýsingar og greiningar
- Norðurlandskt og altjóða heilsufakligt samstarv

Stig 4: 1. januar 2028

- At menna aðrar skipanir fram á leið, herundir
- Vevnaðarnýtsluskrá (Vævsanvendelsesregister)
- Viðgerðartestamentiskrá (Behandlingstestamenteregister)

1.5. Ummæli og ummælissskjal

Lógaruppskotið verður sent til ummælis hjá: Deildini fyri Arbeiðs- og Almannaheilsu, Fólkaheilsuráðnum, Ílegusavninum, Sjúkrahúsverkinum (Landssjúkrahúsinum, Klaksvíkar sjúkrahúsi og Suðuroyar sjúkrahúsi), Landslæknaembætinum, Landsapotekaraembætinum, Apoteksverkinum, Heilsuistrygd, Fróðskaparsetri Føroya, Sjúklingaráðnum, Etiska Ráðnum, Vísindasiðseminevndini, Farsóttarnevniðni, Granskingarráðnum, Gigni, Dátueftirlitinum, Hvíldarheiminum Naina, Kommufelagnum, Læknafeleg Føroya, Serlæknafeleg Føroya, Kommunulæknafeleg Føroya, Felagnum fyri yngri læknar, Felagnum Føroyskir Sjúkrarøktarfrøðingar, Bioanalytikarafelagnum, Ergoterapeutfelagnum, Fyristerapeutfelag Føroya, Radiografar, Føroyskum Sálarfrøðingar, Heilsuhjálparafelag Føroya, Heilsurøktarafelagnum, Kost- og føðslufelagnum, Ljósmeðrafelag Føroya, Tannlæknafelegnum, Tannrøktarafelagnum, Pharmadanmark, Farmakonomforeningen, Kiropraktorur, Heilbrigdi, Frælsið, Blákrossheiminum, MEGD, Krabbameinsfelagnum, Javna.

Kapittul 2. Avleiðingarnar av uppskotinum

2.1. Fíggjarligar avleiðingar fyri land og kommunur

Tá Fólkaheilsustýrið verður skipað verða játtanirnar á løgtingsins fíggjarlóg hjá Deildini fyri Arbeiðs- og Almannaheilsu, Ílegusavninum og Fólkaheilsuráðnum lagdar til Fólkaheilsustýrið. Henda játtan fer at verða nýtt til virkseimi hjá nevndu eindum. Afturat hesum verður í fíggjarárinum 2022 tørvur á játtan til stovningarútreiðslur í sambandi við, at Fólkaheilsustýrið verður stovnst og starvsfólk til nýggja virkseimi.

2.2. Umsitingarligar avleiðingar fyri land og kommunur

Sambært lógaruppskotinum verður Fólkaheilsustýrið sett á stovn. Talan er um landsstovn, ið verður skipaður undir Heilsumálaráðnum. Í almennu viðmerkingunum omanfyri verður greitt frá, hvørjar uppgávur Fólkaheilsustýrið skal røkja. Fíggjarligar avleiðingar av lógaruppskotinum verða lýstar undir punkti 2.1. omanfyri.

2.3. Avleiðingar fyri vinnuna

Lógaruppskotið hevur ikki avleiðingar fyri vinnuna.

2.4. Avleiðingar fyri umhvørvið

Lógaruppskotið hevur ikki avleiðingar fyri umhvørvið.

2.5. Avleiðingar fyri serstøk øki í landinum

Lógaruppskotið hevur ikki avleiðingar fyri ávís øki í landinum.

2.6. Avleiðingar fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir

Eitt av endamálunum við at stovnseta Fólkaheilsustýrið er at styrkja um fólkaheilsuáreiðið, herundir heilsufremjan og fyribyrging sum heild, umframt styrkja sjúklingatrygdina við munadyggari heilsufakligari ráðgeving, raðfestingum í heilsuverkinum og hagtølum. Hetta kann hava jaligar avleiðingar fyri almennu heilsuna hjá føroyingum og fyri trygdina hjá føroyskum sjúklingum.

2.7. Millumtjóðasáttmálar á økinum

Føroyar finga atlimaskap í WHO í mai 2021. Við atlimaskapinum fylgja at kalla somu skyldur og rættindi, sum fullgildur limaskapur gevur.

Grundarlagið undir virkseminum hjá WHO er: “The Constitution of the World Health Organization” frá 1946. Sambært hesi grundlóg, skulu limalondini arbeiða fyri at borgarar í limalondunum fáa heilsutænastur á høgum støði. Góð heilsa er eitt grundleggjandi rættindi, sum ein og hvør menniskja, uttan mun til ættarslag, religión, politiska áskoðan, fíggjarliga ella sosiala støðu, hevur rætt til. Allýsingin av heilsu er staðfest í grundlógini, sum verandi: “Health is a state of complete physical, mental and social well-being and not merely the absence of disease or infirmity”.

Eitt av endamálunum við hesum lógaruppskotinum er at styrkja áreiðið við fólkaheilsu, herundir heilsufremjan og fyribyrging sum heild, umframt at styrkja sjúklingatrygdina við munadyggari heilsufakligari ráðgeving, raðfestingum í heilsuverkinum og hagtølum á heilsuøkinum. Mett verður tí, at hetta lógaruppskot samsvarar við og stuðlar undir ásetingarnar í “The Constitution of the World Health Organization”.

2.8. Tvørgangandi millumtjóðasáttmálar

Evropeiski Mannarættindasáttmálin (EMRS) hefur til endamáls at verja borgarar í teimum evropeisku londunum ímóti mannarættindabrotum. Sáttmálin varð samtyktur í Evroparáðnum í 1950 við íblástri frá heimslýsingini hjá ST. Sáttmálin varð settur í gildi fyri Føroyar við lóg tann 1. mai 2000 (anordning nr. 136/2000).

Eitt av endamálunum við hesum lógaruppskotinum er at styrkja arbeiðið við fólkaheilsu og fyribyrging, umframt at styrkja sjúklingatrygdina við munadyggari heilsufakligari ráðgeving, raðfestingum í heilsuverkinum og hagtølum á heilsuøkinum. Mett verður tí, at hetta lógaruppskot samsvarar við og stuðlar undir ásetingarnar í Evropeiska Mannarættindasáttmálanum.

Sáttmáli Sameindu Tjóða um rættindi hjá einstaklingum, ið bera brek er settur í gildi fyri Føroyar sum altjóða sáttmáli, tann 23. august 2009. Sáttmálin áleggur limalondunum at menna og fremja politikk, lógir og fyrisitingarlig mál, ið skulu tryggja rættindi hjá fólki, ið bera brek. Sáttmálin er kunngjørdur við *Bekendtgørelse nr. 20 af 15. november 2017 af FN-konvention af 13. december 2006 om rettigheder for personer med handicap*.

Eitt av endamálunum við lógaruppskotinum er at styrkja arbeiðið við fólkaheilsu og fyribyrging, umframt styrkja sjúklingatrygdina við munadyggari heilsufakligari ráðgeving, raðfestingum í heilsuverkinum og hagtølum á heilsuøkinum, herundir eisini fyri fólk, ið bera brek. Mett verður tí, at hetta lógaruppskot samsvarar við og stuðlar undir ásetingarnar í sáttmála ST's um rættindi hjá einstaklingum, ið bera brek.

2.9. Markaforðingar

Mett verður ikki, at uppskotið hefur við sær markaforðingar, ella tarna flytføri hjá tí einstaka borgaranum ella ávirka umstøðurnar hjá fyrítøkum at virka um landamørk millum Føroyar, Danmark og Grønland.

2.10. Revsing, fyrisitingarligar sektir, pantheimildir ella onnur størri inntriv

Lógaruppskotið hefur ikki ásetingar um revsing, fyrisitingarligar sektir ella pantheimildir

2.11. Skattir og avgjöld

Ásetingar eru ikki um skatt ella avgjöld í lógaruppskotinum.

2.12. Gjöld

Ásetingar eru ikki um gjöld í lógaruppskotinum.

2.13. Áleggur lógaruppskotið likamligum ella lögfrøðiligum persónum skyldur?

Lógaruppskotið áleggur ikki skyldur á likamligar ella lögfrøðiligar persónar, so sum upplýsingarskyldu, skrásetingarskyldu ella t.d. krøv um loyvi.

2.14. Leggur lógaruppskotið heimildir til landsstýrismannin, ein stovn undir landsstýrinum ella til kommunur?

Í lógaruppskotinum verða heimildir givnar landsstýrismanni at áseta nærri reglur. Sambært § 2, stk. 3 kann landsstýrismaðurin áseta nærri reglur um Fólkaheilsustýrið, hvørjar uppgávur verða lagdar til Fólkaheilsustýrið og áseta reglur um, nær omanfyrirstandandi uppgávur verða lagdar til Fólkaheilsustýrið. Sambært § 4, stk. 3, kann landsstýrismaðurin áseta nærri reglur um hagtøl og heilsuskráir og sambært § 6, stk. 2 gera Heilsumálaráðið og Fólkaheilsustýrið eina avtalu um granskingargrunndaða myndugleikatænastu.

2.15. Gevur lógaruppskotið almennum myndugleikum atgongd til privata ogn?

Lógaruppskotið gevur ekki almennum myndugleikum atgongd til privata ogn uttan rættarúrskurð.

2.16. Hevur lógaruppskotið aðrar avleiðingar?

Mál nr. 3 í *teimum 17 Heimsmálinum hjá ST* fyri burðadyggari menning, er at tryggja øllum heilsugott lív og virka fyri trivnaði fyri øll í øllum aldrum. Arbeiðast skal m.a. fyri:

- at steðga farsóttum, sum eyðkvæmi, tuberkulum, malaria og øðrum lítið gáaðum tropískum og smittandi sjúkum,
- at deyðatalið, har fólk doyggja tíðliga, sum fylgja av ikki-smittandi sjúkum, skal skerjast við einum triðingi fyri 2030 við fyriryrging og viðgerð,
- at virka verður fyri sálarheilsu og vælveru,
- at gera meira við at fyriryrgja og viðgera rúsevnisnismisnýtslu, sum fevnir um narkotikamisnýtslu og skaðiliga alkoholnýtslu,
- at styrkja arbeiðið at seta í verk rammusáttmálan hjá Heimsheilsustovninum WHO tubakki, (nevndur Framework Convention on Tobacco Control),
- at øll lond skulu styrkja síni evni at fáa ávaringar í góðari tíð, at minka um váða og handfara heilsuváða bæði hjá sær sjálvum og á altjóða stigi.

Mett verður, at hetta lógaruppskot stuðlar undir mál nr. 3 í *teimum 17 Heimsmálunum hjá ST* fyri burðadyggari menning.

2.17. Talvan: Yvirlit yvir avleiðingarnar av lógaruppskotinum

	Fyri landið ella landsmyndugleikar	Fyri kommunalar myndugleikar	Fyri pláss ella øki í landinum	Fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir	Fyri vinnuna
Fíggarligar ella búskaparligar avleiðingar	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei
Umsitingarligar avleiðingar	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei
Umhvørvisligar avleiðingar	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Avleiðingar í mun til altjóða avtalur og reglur	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Sosialar avleiðingar			Nei	Ja	

Kapittul 3. Serligar viðmerkingar

3.1. Viðmerkingar til ta einstøku greinina

Til § 1

Skotið verður upp, at Fólkaheilsustýrið verður sett á stovn sum sjálvstøðugur stovnur undir landsstýrismanninum í heilsumálum. Í fyrstu atløgu verða Fólkaheilsuráðið, Ílegusavnið og Deildin fyri Arbeiðs- og Almannaheilsu skipað í Fólkaheilsustýrinum. Ætlanin er, sum frálíður, at uppgávur frá Heilsutrygd, Apoteksverkinum og Sjúkrahúsverkinum skulu leggjast til Fólkaheilsustýrið.

Til § 2

Skotið verður upp, at Fólkaheilsustýrið skal hava til uppgávu, at:

- 1) Gera tilmæli til politiska myndugleikan um ráðlegging innan heilsuverkið. Hugsað verður um, at Fólkaheilsustýrið skal gera tilmæli um planlegging innan heilsuverkið, hetta kann t.d. vera tilmæli um, hvør viðgerð, innan ávíst økið, er ráðiligast at seta í verk innan heilsuverkið.
- 2) Ráðgeva myndugleikum og stovnum í heilsufakligum spurningum. Hugsað verður um heilsufakliga ráðgeving til landsstýrið, kommunur, primera og sekundera geiran.
- 3) Hava um hendi fólkaheilsuarbeiði, upplýsing, tiltøk innan fólkaheilsu sum heild og styrkja heilsufremjandi og fyribyrgjandi partin av arbeiðinum við fólkaheilsu. Fólkaheilsuarbeiðið, sum í dag fer fram í Fólkaheilsuráðnum, verður flutt til Fólkaheilsustýrið.
- 4) Umsita tær uppgávur, ið eru lagdar til Ílegusavnið sambært løgtingslóg um gransking í mannafelegum.
- 5) Veita borgarum og almenninginum kunning um heilsufaklig viðurskifti.
- 6) Tilevna vegleiðingar til heilsulóggávu. Hugsað verður serliga um vegleiðingar til føroyska heilsulóggávu, men ætlanin er eisini, at Fólkaheilsustýrið, í samstarvi við Landslæknan, skal tillagað danskar vegleiðingar til føroysk viðurskifti, soleiðis at hesar vegleiðingar kunnu nýtast í Føroyum.
- 7) Umsita tilbúgvina í heilsuverkinum. Hugsað verður um, at heilsutilbúgvingin, sum í dag er staðsett í Heilsumálaráðnum, verður flutt til Fólkaheilsustýrið.

Greitt verður nærri frá, hvat liggur í omanfyrinevndu uppgávum, í almennu viðmerkingunum til lógaruppskotið.

Landsstýrismaðurin tekur avgerð um, nær uppgáurnar í stk. 1 verða lagdar til Fólkaheilsustýri. Í Ætlan fyri Fólkaheilsustýrið verður mælt til, at uppgáurnar, ið eru nevndar omanfyri undir punktunum 1-4 verða lagdar til Fólkaheilsustýrið við stovnsetan, ímeðan uppgáurnar nevndar í punktum 5-7 verða lagdar til Fólkaheilsustýrið í einum seinni stigi.

Harumframt kann Landsstýrismaðurin áseta í kunngerð, nær aðrar uppgávur verða lagdar til Fólkaheilsustýrið. Í Ætlan fyri Fólkaheilsustýrið 2021, verður mælt til, at fleiri aðrar uppgávur, sum frálíður, verða lagdar til Fólkaheilsustýrið, m.a. yvirskipað dygdarmenning av heilsuverkinum, at luttaka í altjóða- og norðurlendskum arbeiði á heilsufakliga økinum. Hesar og aðrar uppgávur kunnu verða lagdar til Fólkaheilsustýrið, tá ið Landsstýrismaðurin ásetir í kunngerð, at uppgávnar skulu flytast.

Landsstýrismaðurin kann áseta nærri reglur um Fólkaheilsustýrið.

Til § 3

Fyri at fáa grundarlag til at ráðgeva politiska myndugleikanum í heilsumálum, sum nevnt í § 1, skal Fólkaheilsustýrið gera, skipa, viðgera og menna hagtøl á heilsuøkinum; gera heilsufrágreiðingar, lýsingar og greiningar á heilsuøkinum; og skipa, umsita og menna heilsuskráir.

Við “heilsufrágreiðingar” verður m.a. hugsað um, at Fólkaheilsustýrið kann lata úr hondum eina árliga frágreiðing um heilsustøðu froyinga, umframt javnan gera aðrar frágreiðingar á serstøkum økjum, eitt nú um serstakar sjúkur v.m.

Við “skipa, umsita og menna heilsuskráir” verður í fyrsta umfari hugsað um, at Fólkaheilsustýrið umsitur og mennir diagnosuskráanna, ættarbandsskráanna og vevnaðarskráanna hjá Ílegusavninum, umframt Krabbameinsskráanna hjá Sjúkrahúsverkinum. Eisini verður hugsað um, at Fólkaheilsustýrið fer undir eina tilgongd at skipa og menna eina nýggja Landssjúklingaskrá.

Landsstýrismaðurin kann áseta nærri reglur um hagtøl, heilsufrágreiðingar, lýsingar og heilsuskráir.

Til § 4

Fólkaheilsustýrið kann útvega sær hjálp frá heilsugranskarum, fyri at veita politiska myndugleikanum ráðgeving sambært hesi lóg. Hetta er sokallaða “granskingargrunndaða myndugleikatænastan”.

Heilsumálaráðið og Fólkaheilsustýrið gera avtalu um granskingargrunndaða myndugleikatænastu, sambært stk. 1. Í Danmark er tað Sundhedsministeriet, ið ger avtalu við Universitetssjúkrahús um granskingargrunndaða myndugleikatænastu.

Til § 5

Gildiskomuáseting.

Heilsumálaráðið, 3. januar 2022

Kaj Leo Holm Johannesen
landsstýrismaður

/ Turid Arge

Yvirlit yvir fylgiskjøl:

Fylgiskjal 1: Ætlan fyri Fólkaheilsustýrið í Føroyum, 2021

Fylgiskjal 2: Hoyringssvar

Fylgiskjal 3: ...